

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

46

Vragen van het lid **Bikker** (ChristenUnie) aan de Minister van Justitie en Veiligheid en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *de toename van drugsgebruik onder studenten* (ingezonden 11 juni 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Blokhuis** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport), mede namens Minister van Justitie en Veiligheid (ontvangen 24 september 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3495.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Afkicklijn roodgloeiend; Zorgen over cocaïnegebruik studenten door lockdownsleu»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat zijn de meest recente gegevens over drugsgebruik en specifiek cocaïnegebruik sinds de uitbraak van de coronacrisis? Wat zijn de meest recente gegevens over het beroep dat gedaan wordt op verslavingszorg met betrekking tot het afkicken van drugs? Wanneer verwacht u de eerste resultaten van het grootschalige onderzoek naar mentale gezondheid en middelengebruik onder studenten, uitgevoerd door RIVM, GGD GHOR Nederland en Trimbos-instituut?

Antwoord 2

Er zijn op dit moment geen landelijke cijfers over het middelengebruik onder specifiek de studentenpopulatie. Dat is de reden dat ik samen met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opdracht heb gegeven voor een landelijke monitor mentale gezondheid en middelengebruik studenten die wordt uitgevoerd door de in de vraag genoemde partijen. De metingen zouden in de loop van 2020 worden uitgevoerd, maar zijn vanwege de coronasituatie uitgesteld naar begin dit jaar in de hoop dat het dan mogelijk zou zijn een meting te doen die niet beïnvloed werd door corona. Vanwege de aanhoudende coronaproblematiek zijn de digitale vragenlijsten voor het onderzoek aangevuld met vragen over de mogelijke gevolgen van het coronavirus voor studenten in het hoger onderwijs. De eerste resultaten van

¹ De Telegraaf, 5 juni 2021

deze metingen verwacht ik in oktober, het complete rapport in november dit jaar. De rapporten zullen aan uw Kamer worden toegezonden vergezeld van de conclusies en mogelijke vervolgstappen.

In het grote Uitgaansonderzoek 2020 is het middelengebruik van uitgaande jongeren en jongvolwassenen in beeld gebracht, waarvan ook studenten deel uitmaken. Er zijn twee metingen uitgevoerd: de eerste over de periode voorafgaand aan de coronamaatregelen, vóór 13 maart 2020, en de tweede gedurende de coronamaatregelen over de periode juni tot september 2020. In mijn brief van 9 maart jl. aan uw Kamer² heb ik u bericht over de resultaten van deze metingen en heb ik u de factsheet «Uitgaansgedrag en middelengebruik tijdens de coronapandemie van maart tot september 2020» doen toekomen. Samengevat is er in 2020 in vergelijking tot 2019 een daling geconstateerd in het gebruik van uitgaansdrugs zoals ecstasy, speed en lachgas. Het gebruik van middelen die vaker thuis worden gebruikt, zoals cocaïne en psychedelica is vrij stabiel gebleven. Ik verwijs u graag naar deze factsheet en brief waarin ik de recente ontwikkelingen op het terrein van drugsgebruik beschrijf.

Met betrekking tot cocaïne wijs ik u op mijn brief van 18 december jl.³ waarin ik u informeerde over de verkenning naar dit middel die in 2020 door het Trimbos instituut is uitgevoerd. Aanleiding voor deze verkenning vormde het gegeven dat voor cocaïnegebruik minder bekend is over de gebruikers, gebruiksredenen en mogelijke interventies. Bij deze verkenning zijn verschillende groepen gebruikers van cocaïne geïdentificeerd. Ik heb het Trimbos instituut opdracht gegeven om dit jaar een vervolgonderzoek uit te voeren gericht op de ontwikkeling van een op deze doelgroepen toegespitste preventieaanpak.

Ten aanzien van uw vraag over inzicht in het beroep dat wordt gedaan op de verslavingszorg met betrekking tot drugsproblematiek, ontbreekt het op dit moment helaas aan actuele data. We zijn hiervoor namelijk afhankelijk van de nationale database voor verslavingszorg LADIS (Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem). Het LADIS is momenteel niet operationeel, omdat de gegevensverwerking niet voldoet aan de vereisten van de AVG. Hierdoor is het sinds 2015 niet mogelijk om data van instellingen voor verslavingszorg in het systeem te verwerken. De Minister voor Medische Zorg heeft een wetsvoorstel ingediend waarmee de benodigde wettelijke grondslag voor de gegevensverwerking wordt geregeld. Dit wetsvoorstel, een wijziging van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz)⁴, is aangeboden aan uw Kamer in het najaar van 2020 en is recentelijk als hamerstuk aanvaard. Zodra de wetgeving in werking is getreden, kunnen de cijfers met terugwerkende kracht vanaf 2015 beschikbaar komen. Vanaf dat moment kan de beheerder van LADIS, stichting Informatievoorziening Zorg (IVZ), de trends en omvang van de hulpvraag in de verslavingszorg weer goed in beeld brengen.

Vraag 3

Bent u van plan om uitvraag te doen of te laten doen bij aanbieders van verslavingszorg hoe groot de vraag is naar verslavingszorg met betrekking tot drugs en hoeveel deze is toegenomen?

Antwoord 3

Voor de verstrekking van gegevens door aanbieders van verslavingszorg is voornoemde wettelijke grondslag benodigd. Het streven is dat deze gegevensuitwisseling vanaf begin 2022 weer mogelijk zal zijn.

Aan de hand van periodieke overleggen met Verslavingskunde Nederland (VKN) houden we de vinger aan de pols over de ontwikkelingen binnen de verslavingszorg als het gaat om drugsgebruik. VKN geeft aan dat er geen signalen zijn dat er sprake is van een grote toename van verslavingen onder studenten en constateert eerder een afname in het drugsgebruik gedurende het afgelopen jaar. Het drugsgebruik lijkt nu weer toe te nemen. Dit leidt echter niet direct tot een toename in verslaving.

² Kamerstuk 24 077, nr. 470

³ Kamerstuk 24 077, nr. 468

⁴ Kamerstuk 35 562, nr. 2

Naast de eerdergenoemde metingen van het Trimbos-Instituut zijn er ook metingen naar middelengebruik uitgevoerd op initiatief van Jellinek en de Hogeschool van Amsterdam met vergelijkbare resultaten.⁵

Vraag 4

Wie coördineert structurele landelijke gegevensverzameling en monitoring van verslavingen en verslavingszorg rond drugs? Bent u tevreden met de manier waarop dit nu gebeurt? Zo nee, wat bent u van plan daarin te verbeteren?

Antwoord 4

De stichting IVZ beheert het LADIS dat al 30 jaar lang goed inzicht geeft in de hulpvraag in de verslavingszorg. Naast het Ministerie van VWS, dat de informatie uit LADIS onder andere benut voor de vorming en ontwikkeling van beleid, zijn partijen als het Trimbos instituut en het European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) belangrijke afnemers van de data uit LADIS. Zoals eerder aangegeven ontbreken op dit moment de landelijke cijfers uit de verslavingszorg, wat ik een groot gemis vind. Met voornoemd wetsvoorstel beogen we spoedig weer toegang te hebben tot deze cijfers.

Vraag 5

Tot welke gezondheidsschade leidt het regulier gebruik van cocaïne? En tot welke overige maatschappelijke schade leidt cocaïnegebruik, zoals criminaliteit en economische schade? Deelt u de mening dat het zeer onwenselijk is dat jongeren zo gemakkelijk drugs kunnen kopen? Zo nee, waarom niet?⁶

Antwoord 5

Het is zonder meer onwenselijk wanneer jongeren relatief eenvoudig aan drugs kunnen komen en dat het gebruik van drugs is genormaliseerd. Samen met de Minister van Justitie en Veiligheid span ik mij in om deze normalisering tegen te gaan door de ontwikkeling en inzet van interventies gericht op het voorkomen dat jongeren beginnen met het proberen van drugs en op het motiveren van gebruikers om te minderen of te stoppen.

Het gebruik van cocaïne is belastend voor hart en bloedvaten en verhoogt het risico op een hartinfarct of beroerte. Het kan zorgen voor uitputting of vermoeidheid, bijdragen aan het ontstaan van agressief gedrag en een neerslachtig gevoel in de dagen na gebruik. Cocaïne kan op korte termijn de cognitieve prestaties verbeteren, maar ook tot gevolg hebben dat mensen zichzelf overschatten en te grote risico's nemen, bijvoorbeeld in het verkeer. Daarnaast is cocaïne geestelijk verslavend. Niet alleen cocaïne zelf is schadelijk, maar ook toegevoegde hulpstoffen of versnijdingsmiddelen kunnen nadelige effecten hebben. Gebruik van cocaïne wordt vaak met alcohol gecombineerd, wat extra risico's met zich meebrengt met een grotere kans op ernstige cardiologische en neurologische aandoeningen.

In de Nationale Drug Monitor 2020 van het Trimbos-instituut wordt gemeld dat er voor 2019 in totaal 6629 drugs gerelateerde incidenten waren gerapporteerd door landelijk werkzame EHBO-organisaties en ambulancediensten, ziekenhuizen en forensisch artsen uit acht regio's in Nederland. Er is geen totaaloverzicht van Nederland beschikbaar, het daadwerkelijke aantal drugsincidenten voor heel Nederland zal derhalve hoger zijn. Van de 6629 gerapporteerde incidenten was bij 1091 gevallen (17%) sprake van snuifcocaïne al dan niet in combinatie met alcohol en/of andere drugs, waarbij relatief vaak sprake was van een combinatie met andere drugs. In 496 incidenten (45%) was er sprake van gebruik van cocaïne waarbij geen andere drugs gemeld waren. Tussen 2010 en 2019 lag het aantal sterfgevallen waarbij een cocaïnestoornis -of vergiftiging expliciet als doodsoorzaak was geregistreerd op gemiddeld 32 per jaar. Hierbij gaat het om gebruikers van zowel crack als van snuifcocaïne.

Cocaïnegebruik heeft niet alleen negatieve gevolgen voor de gebruiker zelf, maar ook voor diens omgeving. Tot de negatieve gevolgen die rechtstreeks uit het gebruik kunnen voortvloeien behoren overlast en geweld als gevolg

⁵ Resultaten Antenne Corona Special mei 2020-januari 2021

⁶ De Telegraaf, 5 juni 2021

van verhoogde agressie, verkeersongevallen en ziekteverzuim. Minder direct zichtbaar is de georganiseerde criminaliteit die onvermijdelijk met het gebruik van drugs zoals cocaïne samenhangt. Ondermijnende (drugs)criminaliteit en de voortdurende noodzaak deze te bestrijden brengen hoge kosten met zich mee. De Minister van Justitie en Veiligheid heeft uw Kamer op 21 januari jl. geïnformeerd over onderzoeken naar de maatschappelijke kosten van drugs⁷. In vervolg daarop heeft hij uw Kamer tijdens het Commissiedebat criminaliteitsbestrijding en georganiseerde misdaad/ondermijning van 16 juni jl. toegezegd de in opdracht van het Aanjaagteam Ondermijning opgestelde rapportage over drugscriminaliteit en de daaraan gerelateerde kosten vóór Prinsjesdag met uw Kamer te delen.

Zowel uit het oogpunt van volksgezondheid als het voorkomen van overige schade voor de samenleving is het van groot belang om het gebruik van cocaïne tegen te gaan. Zoals eerder aangegeven is vorig jaar onderzocht welke type gebruikers van cocaïne onderscheiden kunnen worden en vindt dit jaar onderzoek plaats naar de meest geschikte preventieaanpak voor deze groepen. Dit zal uitmonden in de ontwikkeling van interventies specifiek gericht op vermindering van cocaïnegebruik, naast de interventies die reeds worden ingezet om het gebruik van partydrugs tegen te gaan.

Vraag 6

Maakt u zich zorgen over de normalisering van het gebruik van drugs, waaronder lachgas en cocaïne, onder studenten? Wat doet u momenteel om het gebruik van drugs onder studenten te ontmoedigen en te voorkomen dat drugsgebruik in de studentenwereld normaal wordt?

Antwoord 6

Het baart mij zeker zorgen dat jongeren het gebruik van drugs steeds normaler lijken te gaan vinden. Er zijn veel verschillende soorten drugs en bovendien komen er steeds nieuwe stoffen bij, denk aan designerdrug 3-MMC. Door goede monitoring van de drugsmarkt houden we zicht op nieuwe trends en ontwikkelingen en de aanwezigheid van drugs op de gebruikersmarkt die een extra risico met zich meebrengen. Het is mijn taak om de gezondheidsschade ten gevolge van drugsgebruik zoveel mogelijk te beperken. Dat doe ik onder andere door stoffen die een gevaar vormen voor de volksgezondheid te verbieden. Daarmee geven we een waarschuwing af over de risico's van deze drugs. En door in te zetten op preventie door er via zoveel mogelijk kanalen als het onderwijs, ouders, horeca en evenementen waar jongeren komen voor te zorgen dat jongeren zich bewust zijn van de risico's. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van social media. Er is een schoolprogramma Helder op School dat zich richt op voorlichting aan leerlingen, ouders, een goed schoolbeleid en speciale aandacht voor het signaleren en begeleiden van leerlingen die problematisch drugs gebruiken. Helder op School richt zich vooral op het voortgezet onderwijs, het speciaal onderwijs en het mbo. Er is een speciale aanpak ontwikkeld voor het hbo en de universiteiten. Hierin vinden introductiecommissies, studentenverenigingen en onderwijsinstellingen interventiemogelijkheden waaronder informatiesheets om (de gevolgen van) drugsgebruik zoveel mogelijk terug te dringen. Daarnaast wordt ingezet op voorlichting via het programma Veilige en Gezonde Horeca Evenementen (VGHE) om uitgaande jongeren, waar vanzelfsprekend ook de studenten onder vallen, via folders, filmpjes en social media te informeren over veilig uitgaan.

Vraag 7

Wilt u gezien deze ontwikkelingen in het bijzonder in overleg met de steden met een vestiging van het hoger onderwijs, koepels van studentenverenigingen en koepels van het hoger onderwijs? Geven de huidige ontwikkelingen aanleiding om uw beleid te veranderen? Betreft u onderwijsinstellingen bij het beleid om het gebruik te ontmoedigen en te voorkomen, en bij beleid met betrekking tot de gevolgen van drugsgebruik voor de student?

⁷ Kamerstuk 24 077, nr. 469

Antwoord 7

Het is belangrijk om onderwijsinstellingen en studentenvereniging en -bonden te betrekken bij de beleidsaanpak. Zoals ook aangegeven bij vraag 2, loopt er op dit moment een onderzoek naar zowel de mentale gezondheid als het alcohol- en middelengebruik van studenten in het hoger onderwijs. Bij (de aanloop naar) dit onderzoek zijn koepels, onderwijsinstellingen en studentenbonden nauw betrokken. Als blijkt dat de resultaten aanleiding geven om een ander beleid te voeren op het gebied van middelengebruik dan zullen eerdergenoemde partijen uiteraard worden betrokken.

Naast contact over het onderzoek naar de mentale gezondheid en middelengebruik heeft het Trimbos-instituut frequent en structureel contact met onderwijsinstellingen, studentenkoepels, Vereniging Hogescholen (VH) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU). Uit deze contacten komt onder andere een handreiking voor gemeenten voort die zich richt op preventie van problematisch alcoholgebruik van studenten. Mogelijk wordt deze handreiking ook toepasbaar gemaakt voor drugsgebruik.

Verder wordt in studentensteden samengewerkt tussen onderwijsinstellingen, studie- en studentenverenigingen en de lokale instellingen voor verslavingszorg. Hieronder valt onder andere de inzet op deskundigheidsbevordering van studentpsychologen als het gaat om signaleren, begeleiden en doorverwijzen naar de verslavingszorg indien nodig, maar ook het bieden van voorlichting.

Vraag 8

Gelden de geschetste ontwikkelingen ook in het mbo? Wilt u ook in gesprek met vertegenwoordigers van het mbo om hier meer zicht op te krijgen en met deze onderwijsinstellingen ook beleid vorm te geven om drugsgebruik bij studenten te voorkomen en de gevolgen te beperken?

Antwoord 8

In het MBO zijn geen signalen dat het drugsgebruik sterk is toegenomen. Ook zonder corona is het middelengebruik van studenten een belangrijk aandachtspunt voor docenten en mentoren in het mbo. Zij zijn erop gericht in de klas mogelijke problemen in de thuissituatie te signaleren en proberen hierover samen met bijvoorbeeld de begeleider/zorgcoördinator in gesprek te gaan met de student. Bij ernstige problemen wordt ook de samenwerking gezocht met hulpverleningsorganisaties. Mbo-instellingen hebben al beleid hoe persoonlijke problematiek, waaronder middelengebruik, opgepakt kan worden en welke organisaties hierbij betrokken kunnen worden. Op landelijk niveau wordt ook gewerkt aan de versteviging van de samenwerking tussen het mbo-onderwijs en de hulpverlening in de verbeteragenda passend onderwijs.

Daarnaast richt het Trimbos-instituut zich met het programma Helder op School op het creëren van drugsvrije schoolterreinen. Hierbij worden scholen ondersteund in het opstellen van beleid hiervoor en het trainen van personeel op scholen in het signaleren en behandelen van drugsgebruik.

Vraag 9

Heeft de verslavingszorg in (studenten)steden voldoende capaciteit om een te verwachten toename in de vraag aan te kunnen? Zo nee, wat doet u eraan om de capaciteit te vergroten? Bent u daarover in gesprek met zorgverzekeraars? Zo nee, bent u bereid dit te doen?

Antwoord 9

Volgens VKN kunnen de verslavingszorginstellingen met de huidige capaciteit de hulpvraag goed aan. Het is onduidelijk of er een toename in de vraag naar verslavingszorg komt en daarom is het niet goed in te schatten of hierop moet worden geanticipeerd wat betreft de capaciteit. Bekend is dat er over het algemeen een periode zit tussen (problematisch) gebruik/verslaving en het zoeken van hulp. Een toename in gebruik is derhalve over het algemeen niet direct terug te zien in hulpvragen bij de verslavingszorg op het gebied van behandeling. Wel kan eerder een toename worden gezien bij de preventieafdelingen van verslavingszorginstellingen op het gebied van consultatie en advies en vroegtijdige interventies. Hierbij kan een deel van de vraag naar behandeling van verslaving voorkomen worden. Indien een toename in gebruik op termijn leidt tot een toename in aanmeldingen voor verslavingszorg, en dit ook samenvalt met de verwachte inhaalzorg

(zorgvraag die mensen hebben uitgesteld door corona), zal volgens VKN krapte kunnen ontstaan wat betreft beschikbare capaciteit van de zorg. Het is de taak van de zorgverzekeraars om voldoende zorg in te kopen. De Nederlandse Zorgautoriteit houdt daar toezicht op.

Vraag 10

Hebben onderwijsinstellingen in het hoger onderwijs en het mbo voldoende capaciteit om een te verwachten toename in de vraag naar psychische hulp, vanwege mentale problemen door de coronacrisis, aan te kunnen?

Antwoord 10

Onderwijsinstellingen hebben zicht op de behoefte van studenten en hoe studenten kunnen worden ondersteund en begeleid. Dit gebeurt door middel van studentpsychologen, maar ook via peer-to-peer bijeenkomsten, een buddy-systeem of extra begeleidingsteam met een mentor. Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zijn middelen beschikbaar besteld om achterstanden aan te pakken bij studenten in het hoger onderwijs en het mbo. Het vergroten van de capaciteit van studentpsychologen is één van de mogelijkheden om deze middelen te besteden.

Vraag 11

Zijn de middelen uit het steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl en de middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs beschikbaar voor preventie van drugsgebruik en preventie van drugsverslaving, voor zover dit gerelateerd is aan de negatieve gevolgen van de coronacrisis op het mentale welzijn? Om hoeveel geld gaat het in deze context? Is dit volgens u toereikend? Zo nee, hoeveel meer middelen zijn nodig om voldoende ondersteuning aan jongeren te bieden op dit vlak?

Antwoord 11

Het nu toegekende steunpakket voor gemeenten bedraagt 23 miljoen euro. Dat is breed inzetbaar voor de inzet van leefstijlinterventies. De verslavingszorg is als partner ook expliciet vermeld in de «Handreiking extra inzet gezonde leefstijlinterventies en impuls op bewegen», die de VNG samen met haar landelijke partners heeft opgesteld en gepubliceerd⁸. Dat betekent dat gemeenten via dit steunpakket mogelijkheden hebben om met de verslavingszorg of andere instellingen afspraken te maken over de uitvoering van extra preventieactiviteiten, naar gelang op lokaal niveau ervaren knelpunten en behoeften. Op dit moment bestaat nog geen beeld van de concrete activiteiten die gemeenten gaan inzetten. Evenmin is nu bekend welke hulpbehoefte er bij jongeren bestaat. Daarin zal de hiervoor genoemde studentenmonitor meer inzicht kunnen geven.

Het Nationaal Programma Onderwijs(NPO) is bedoeld voor het wegwerken, inhalen en tegengaan van onderwijsachterstanden. Mentale gezondheid is expliciet genoemd als een mogelijke factor van invloed hierop. Hoger onderwijsinstellingen kunnen ervoor kiezen om geld uit het NPO uit te geven aan extra (studie-)begeleiding voor studenten en in het kader van mentale gezondheid ook aandacht te besteden aan drugsgebruik, drugsverslaving en de preventie daarvan.

⁸ https://vng.nl/sites/default/files/2021-04/handreiking-extra-inzet_20210428.pdf